

АБ УСІМ, ШТО ВАЛІЦЬ

№ 7/14/—ІЗ.П.—1976
МЕНСК

ТОЛЬКІ ГУТАРКА ХОДЗІЦЬ ТАКАЯ...
Я. КУПАЛА

Г У Т А Р К А

КАСТУСЬ КАЛІНОУСКІ

Кастусь Каліноўскі стаў нацыянальным героем Беларусі, хаця у яго мелася усё для таго, што прыводзіла другіх да здрады радзіме. Ён не пайшоў па шырокай дарозе вырачэння і прыстасавання, добра утоптанай многімі пакаленнямі рэнегатаў, а стаў самаахвярна пракладваць поўны трагічных небяспек шлях нацыянальнага вызвалення. Перспектыву бліскачай кар'еры і раскошнага жыцця высокапастаўленага чыноўніка Кастусь Каліноўскі без хістання прамяняў на кіпучае жыццё рэвалюцыянера і шьбеніцу. Ён меў шляхоцкае званне, але быў вядомы народу пад мужыцкім імем Яські Гаспадара.

Высокая адукацыя, якая для многіх з'яўлялася самай надзейнай сцяной, што адгароджвала іх ад свайго цёмнага народу, для Кастуся Каліноўскага была адным з тых мастоў, па якому ён прыйшоў у стан барацьбітоў за сваю радзіму. Для многіх "сыноў" Беларусі вырачэнне роднай мовы было іх першым крокам у здрадзе радзіме. Для Кастуся Каліноўскага вернасць роднай мове было паролем вернасці Беларусі. Ён добра бачыў, што беларуская мова была не толькі нацыянальнай, але і класовай адзнакай яго мужыцкага народу, і ён не мог уяўляць уздым роднай старонкі без узяцця з прыніжэння роднай мовы. Калі да яго на гэтай мове пісалі толькі літаратурныя творы, то Кастусь Каліноўскі падняў укыванне беларускай мовы на ўзровень вялікай нацыянальнай справы і шматграннай дзяржаўнай дзейнасці. На ёй ён вучыў народ сваёй "Мужыцкая праўдай", на ёй ён аддаваў загады сваім паўстанцам, на ёй ён напісаў свой заповіт народу — "Лісты з-пад шьбеніцы".

Беларускі народ меў слаўную тысячагадовую гісторыю. Ён жыў у самым цэнтры Еўропы. Але акружаныя з усіх бакоў і адушаныя блыдлівымі ворагамі, якія рабавалі іх багацці, разбуралі іх нацыянальнае жыццё: аплёўвалі іх культуру і абкрадалі іх мінулае, беларусы былі малавядомым народам. Значэнне Кастуся Каліноўскага найперш і заключалася ў тым, што ён вывеў свой народ з цемры на-

цыянальнай невядомасці і гэтым самым паказаў свету новую краіну — сваю родную Беларусь. Гэтым вялікім рэвалюцыйным адкрыццём Беларусі і было паўстанне 1863 году, правадыром якога стаў Кастусь Каліноўскі. Беларускае паўстанне мела свае мэты, працілеглая мэтам польскага паўстання, якое адбывалася адначасова, гэтак жа сама як і Кастусь Каліноўскі быў поўнай працілегласцю польскім рэвалюцыянерам як у Польшчы, так і ў Беларусі. Калі яны былі містыкамі, то ён быў рэалістам. Яны бачылі шляхецкую Польшчу, ён бачыў мужыцкую Беларусь. Іх ідэал быў у мінулай Польшчы з шляхецкімі вольнасцямі, яго ідэал быў — у будучай Беларусі з народнай воляй.

У Кастусю Каліноўскім як бы абудзілася даўно драмаўшая энергія нашых славетых продкаў — грозных палачанаў. Пасля стаўшага легендарным полацкага князя Усяслава Чарадзея Кастусь Каліноўскі быў самым выдатным правадыром Беларусі.

Кастусь Каліноўскі глыбока разумеў, што беларускаму народу больш чым якому другому патрэбна была незалежнасць, бо ён быў самым занявоеным, самым прыніжаным і самым забітым народам Расійскай імперыі. Кастусь Каліноўскі быў і першым вяшчальнікам самастойнай Беларускай рэспублікі, і першым, хто распачаў будаваць яе. Узначальваемы ім Чырвоны Жонд быў першым і пакуль што адзіным сапраўдным незалежным Беларускаім урадам.

Сярод многіх ворагаў Беларусі Кастусь Каліноўскі бачыў яе галоўнага ворага. Ужо з-пад шыбеніцы вялікі сын напамніў свайму народу, што "як дзень з ноччу не сходзіць разам, так і навука праўдзіва не ідзе разам з няволяй маскоўскай. А куль яна ў нас будзе, у нас нічога не будзе. Не будзе праўды, багацтва і ніякай навукі, адно намі, як скацінай варочаць будуць не для добра, адно на пагібель нашу... тагды толькі зашывеш шчасліва, калі над Табою маскаля ўжо не будзе". Гэтыя словы сёння гучаць яшчэ б'х з большай сілай, чым сто гадоў таму назад.

Кат узвёў Кастуся Каліноўскага на эшафот. Гісторыя паставіла яго на высокі п'едэстал нязломнай рэвалюцыйнай мужнасці і бязмекнай адданасці Радзіме.